

De Gemeente Den Haag maakt via deze weg gebruik om toe te lichten hoe wij als gemeente tot het Soortenmanagementplan (SMP) zijn gekomen en willen daarbij graag ingaan op de zienswijzen die zijn binnengekomen.

Het SMP is bedoeld om populaties van beschermde soorten in de stad zorgvuldig te beschermen en waar mogelijk te versterken. Tegelijkertijd maakt het plan het mogelijk om bestaand vastgoed, zoals woningen en maatschappelijke gebouwen, te onderhouden, te renoveren en te verduurzamen op een verantwoorde manier. Het SMP geldt voor gemeentelijk vastgoed en voor het vastgoed van woningcorporaties en zorgt ervoor dat natuur en verduurzaming, beheer en onderhoud van bebouwing in samenhang worden benaderd.

Met deze aanvullende reactie wil de gemeente gemaakte keuzes toelichten, zorgen duiden en bewoners zo goed mogelijk inzicht geven in de werking en uitgangspunten van het SMP. Wij verwachten dat dit voldoende duidelijkheid biedt, maar blijven beschikbaar voor een nadere toelichting als dat gewenst is. U kunt hiervoor contact opnemen via soortenmanagementplan@denhaag.nl

Samenvattende zienswijzen	Aanvullende reactie van de Gemeente Den Haag
Locatie specifiek onderzoek bij grootschalige complexen	Naast locatie specifiek onderzoek werkt het SMP ook gebiedsgericht. Dit betekent dat maatregelen voor soortenbescherming niet per project los worden bedacht en opgelegd, maar op logische plekken in het gebied worden gepland. Zo kunnen verblijfplaatsen, mitigatie en compensatie beter op elkaar worden afgestemd waardoor we effectievere maatregelen kunnen inzetten. Deze gebiedsgerichte aanpak staat niet enkel los van onderzoek per gebouw. Juist bij grote en complexe gebouwen, waar het risico op belangrijke verblijfplaatsen groter is, wordt gebiedskennis gecombineerd met eventueel verplichte locatie specifieke veldcontroles. Door deze combinatie ontstaat beter inzicht in waar soorten zich bevinden, hoe zij zich verplaatsen en hoe maatregelen het meest effectief kunnen worden ingezet. Dit draagt bij aan betere en zorgvuldige bescherming van soorten.
Onvoldoende onderbouwing gunstige staat van instandhouding	Het SMP erkent dat vleermuizen seizoensgebonden gebruik maken van verblijfplaatsen en dat volledige zekerheid vooraf niet mogelijk is. Daarom wordt de gunstige staat van instandhouding niet geborgd op het niveau van één gebouw, maar op het niveau van populaties en netwerken binnen de stad. Door bij de uitvoering van werkzaamheden rekening te houden met de voorgeschreven mitigerende maatregelen, zoals opgenomen in het SMP en het ontwerpbesluit, wordt voorkomen dat de gunstige staat van instandhouding van bijvoorbeeld de betrokken vleermuissoorten negatief wordt beïnvloed. In het document SMP deel 2 is onderbouwd welke effecten de voorgenomen werkzaamheden kunnen hebben op soorten en hun leefgebieden en op welke wijze deze effecten worden voorkomen of gemitigeerd. De mitigerende maatregelen zijn daarbij onderbouwd op basis van gebiedsdekkend ecologisch onderzoek, kennis van soortecologie en actuele landelijke kennisdocumenten voor de betreffende soorten. Deze onderbouwing is vertaald naar concrete en toepasbare maatregelen, waarbij rekening is gehouden met locatie, type verblijfplaats, functie, seizoen en microklimaat. In het document SMP deel 1 is vastgelegd hoe deze maatregelen verplicht worden toegepast in de uitvoering, onder meer via ecologische werkprotocollen (praktische instructies voor aannemers over hoe werkzaamheden natuurvriendelijk moeten worden uitgevoerd), locatie specifieke controles en fasering van werkzaamheden. Daarbij geldt dat bestaande verblijfplaatsen waar mogelijk behouden blijven en dat

	bij aanwezigheid van kwetsbare functies (bijvoorbeeld bij zoals kraam- en winterverblijfplaatsen) aanvullende eisen en maatwerk van toepassing zijn. De effecten op populatieniveau, de samenhang van verblijfplaatsen en het functioneren van netwerken zijn in deze documenten onderzocht en beschreven. Door bij de uitvoering van werkzaamheden rekening te houden met de voorgeschreven mitigerende maatregelen, en deze waar nodig aan te vullen, wordt de gunstige staat van instandhouding van de betrokken soorten niet alleen behouden, maar waar mogelijk ook versterkt. Deze aanpak sluit aan bij de uitgangspunten van het SMP en bij een zorgvuldige, uitvoerbare en juridisch houdbare vorm van soortbescherming in onze stad.
Methodologische beperkingen van ecologisch onderzoek	Het SMP van Den Haag combineert meerdere onderzoekslagen, juist om onderschatting van verblijfplaatsen te voorkomen. Daarbij is bewust gekozen voor een aanpak die niet leunt op enkel één meetmoment of één onderzoeksmethode. In Den Haag is daarom over meerdere jaren en seizoenen gemeente dekkend veldonderzoek uitgevoerd naar kwetsbare vleermuisverblijfplaatsen, aangevuld met protocolonderzoeken bij het vastgoed van woningcorporaties. Daarnaast is per gebouw een analyse uitgevoerd om de kans op aanwezigheid van soorten in te schatten, waarbij steeds is uitgegaan van een worst case scenario. Met worst case scenario wordt bedoeld dat rekening wordt gehouden met het maximale risico, zodat maatregelen altijd ruim voldoende zijn. De gebiedsgerichte onderzoeken worden bij concrete werkzaamheden altijd aangevuld met locatie specifieke controles, zoals visuele inspecties en waar nodig uitvliegtellingen, voorafgaand aan de uitvoering. Tijdens de looptijd van het SMP vindt bovendien monitoring plaats van zowel populatieontwikkeling als het gebruik van gerealiseerde verblijfplaatsen. Nieuwe inzichten kunnen daarbij, in afstemming met het bevoegd gezag, leiden tot bijsturing van maatregelen. Juist door onderzoek, aanvullende controles en monitoring te combineren, wordt voorkomen dat de ecologische beoordeling afhankelijk is van één momentopname. Meer detailonderzoek op één moment leidt niet automatisch tot meer ecologische zekerheid. De gekozen gelaagde aanpak biedt daarom een zorgvuldige en juridisch houdbare basis voor besluitvorming, waarbij altijd wordt uitgegaan van een worst case scenario.

Onzekerheid over effectiviteit van mitigerende maatregelen	Ook in het SMP wordt erkend dat de effectiviteit van mitigerende maatregelen vooraf niet altijd volledig zeker is. Juist daarom is gekozen voor een aanpak waarbij maatregelen niet eenmalig worden toegepast, maar onderdeel zijn van een breder systeem van monitoring en bijsturing. Wanneer blijkt dat maatregelen minder effectief zijn dan verwacht, kan het pakket worden aangepast of aangevuld. Dit wordt gedaan in afstemming met het bevoegd gezag. Daarmee wordt onzekerheid niet genegeerd, maar actief beheerst binnen de uitvoering van het SMP.
Onvoldoende beoordeling van cumulatieve effecten	In het SMP is juist gekozen voor een gebiedsgerichte aanpak. Daarbij worden effecten en maatregelen bekeken op het niveau van wijken en zogenoemde salderingsgebieden, en niet per afzonderlijk project. Een salderingsgebied is een afgebakend deel van de stad waarbinnen werkzaamheden en maatregelen gezamenlijk worden beoordeeld, zodat altijd voldoende verblijfplaatsen voor soorten beschikbaar blijven. In de uitvoering van het SMP worden werkzaamheden, verblijfplaatsen en gerealiseerde maatregelen per gebied geregistreerd. Hierdoor ontstaat inzicht in het totaal aan ingrepen binnen een wijk en kan worden gestuurd op spreiding en fasering van werkzaamheden. In gebieden met verhoogde risico's of bekende concentraties van soorten gelden aanvullende voorwaarden en is maatwerk verplicht. Daarnaast bevat het SMP een verplichting tot monitoring tijdens de looptijd van het plan. Met deze aanpak worden niet alleen mogelijke negatieve effecten beheerst, maar wordt ook ingezet op een ecologische versterking van soorten en hun leefgebieden op gebiedsniveau.
Belang specifiek bouwproject	Het SMP en het bijbehorende ontwerpbesluit hebben geen betrekking op één specifiek bouwproject. Het gaat om een gebiedsgerichte ontheffing die is opgesteld voor terugkerende werkzaamheden aan bestaand vastgoed, zoals onderhoud, renovatie, isolatie en verduurzaming. Het SMP is niet bedoeld om één concreet project of locatie afzonderlijk te beoordelen. Bij een SMP vindt de belangenafweging plaats op gebieds- en programmaniveau. Het SMP dient daarbij meerdere wettelijke belangen, in het bijzonder de bescherming van flora en fauna, de volksgezondheid en de openbare veiligheid. Door op een structureel manier nieuwe, goed werkende verblijfplaatsen te realiseren, wordt het leefgebied van soorten versterkt en worden verbindingen tussen leefgebieden verbeterd. Door het uitvoeren van verduurzamings- en onderhoudswerkzaamheden wordt de kwaliteit en veiligheid van gebouwen verbeterd en worden negatieve effecten op bewoners, zoals energiearmoede en

	een slecht binnenklimaat, voorkomen. Deze afweging is onderdeel van de onderbouwing van het SMP en de bijbehorende vergunning.
Geen andere bevredigende oplossing(en)	Het SMP heeft geen betrekking op één afzonderlijk project, maar op locatiegebonden werkzaamheden aan bestaand vastgoed, zoals onderhoud, renovatie en isolatie. In het SMP is vastgelegd dat het voorkomen van schade aan dieren altijd het uitgangspunt is. Bestaande verblijfplaatsen worden waar mogelijk behouden en werkzaamheden worden aangepast, gefaseerd en uitgevoerd met maatwerk en locatie-specifieke controles. Het doden van dieren is nadrukkelijk geen doel.
Doden van dieren en vernietigen van verblijfplaatsen	In het SMP zijn meerdere maatregelen opgenomen om het doden en verwonden van vleermuizen zoveel mogelijk te voorkomen. Zo moeten gebouwen bijvoorbeeld eerst ongeschikt (natuurvrij) gemaakt worden en vinden er controles plaats door een ecologisch deskundige. Ondanks al deze voorzorgsmaatregelen, kan het missen van een enkel dier niet altijd volledig worden uitgesloten. Om die reden is worstcase deze verbodsbepaling aangevraagd. Het SMP voorziet daarbij in meer waarborgen dan alleen monitoring en bijsturing. In het plan zijn vooraf duidelijke eisen gesteld aan werkmethoden, fasering, locatie specifieke controles en de inrichting van verblijfplaatsen. Daarnaast bevat het ontwerpbesluit aanvullende en waar nodig aangescherpte voorschriften om deze maatregelen verder te borgen, zoals in de ecologische werkprotocollen (EWP) bijvoorbeeld. Voordat er werkzaamheden mogen plaatsvinden moeten er allerlei maatregelen genomen worden om negatieve effecten op dieren te voorkomen en te verminderen. Met de monitoring wordt in de gaten gehouden of de maatregelen voldoende werken en wordt de ontwikkeling van de kolonies in de gaten gehouden. Als dat nodig is, kan worden bijgestuurd in afstemming met het bevoegd gezag.
Onvoldoende zekerheid op de bescherming van vleermuizen	Deze punten hebben wij hierboven inhoudelijk toegelicht. Op basis hiervan is de gemeente van mening dat het ontwerpbesluit voldoende waarborgen bevat voor een zorgvuldige bescherming van vleermuizen en voldoet aan de geldende wettelijke vereisten. De ingediende zienswijze geeft daarom voor ons geen aanleiding om op dit punt aanpassingen door te voeren.

Verzoek dat wordt gedaan om het SMP in te trekken	Het SMP is voor de gemeente Den Haag van groot belang. Het SMP is bedoeld om beschermde soorten in de stad structureel te beschermen en waar mogelijk te versterken, terwijl noodzakelijke werkzaamheden aan bestaand vastgoed, zoals onderhoud, renovatie en verduurzaming, op een verantwoorde manier kunnen doorgaan. Zonder een SMP zouden deze werkzaamheden vaker kunnen leiden tot overtredingen of tot minder goed afgestemde maatregelen en minder effectieve bescherming van soorten. In het document SMP deel 2 is onderbouwd hoe door gebiedsdekkend onderzoek en effectbeoordeling inzicht wordt verkregen in soorten en kwetsbare functies. In het document SMP deel 1 is vastgelegd hoe in de uitvoering wordt geborgd dat schade zoveel mogelijk wordt voorkomen, onder meer door aangepaste werkmethoden, fasering, locatie specifieke controles en monitoring. Het behoud van bestaande verblijfplaatsen heeft daarbij altijd prioriteit. De gemeente hecht waarde aan de betrokkenheid van bewoners en de aandacht die is gevraagd voor de bescherming van natuur en dieren in de stad. De gemeente heeft er vertrouwen in dat het SMP op deze wijze zorgvuldig kan worden uitgevoerd en ziet, gelet op de bovenstaande toelichtingen, geen aanleiding om de vergunningaanvraag aan te passen of in te trekken. Met deze nota van beantwoording is de gemeentelijke reactie verwoord.
--	--